

NEŠA

MRDALICE I OSTALE STVARI

kulturni
centar
beograda

MILIJA NEŠIĆ — NEŠA

Savremena kretanja
Sveska br. 101

Asistent u realizaciji: Milorad Ivetić
Fotografije: Branko Beuk
Izdaje: Kulturni centar Beograda
Katalog uredila: Ljiljana Popović
Štampa: Škola za industrijsko
oblikovanje, Beograd, Krupanjska 3
Tiraž: 300

SAVET GALERIJE:

Siniša Vuković
Olja Ivanjicki
Ljubodrag Janković — Jale
Miodrag Popović — Miša
Boško Risimović — Risim

IZLOŽBU POSVEĆUJEM SVOJOJ MAJCI

ZLOUPOTREBA MOĆI MISLJENJA

Neću da govorim o skulpturi, koja je po svojoj prirodi jezik za sebe; govoricu o onome što me pokreće prema skulpturi, o mojim dilemama koje su izraz mog odnosa prema realnom svetu.

Kroz svoje umetničko delo pokušavam da iskažem sumnju u ljudsko biće, izazvanu svakodnevnim zloupotrebom moći mišljenja koja se manifestuje u najrazličitijim vidovima i oblicima ljudskog ponašanja. Ljudsko biće (za mene je ovo širi pojam od pojma čovek) je biljni svet pretvorilo u kulturu za ishranu, a životinje, podredivši svojim potrebama, smestilo u kontrolisane rezervate, zoološke vrtove ili ih uvelo u kuće za sopstvenu zabavu i igru. Ovakvo ponašanje, prema biljnom i životinjskom svetu, ljudsko biće nije moglo da promeni ni kada je u pitanju njegov rod; s nesmanjenom žestinom i beskrupuloznošću ono se obrušava i na članove svoga roda sa težnjom da ih porobljava, pokorava, potčinjava, eksploatiše...

Mene najviše zanima ovo vekovima održavano a u suštini besmisleno i apsurdno ponašanje. Uvek sebi postavljam pitanje, kako je moguće da se nešto što je neodrživo i neprihvatljivo održava i prihvata kao sastavni deo civilizacije. Svestan složenosti ljudske prirode, pokušaću da ovim beleškama suprotstavim MOĆ MISLJENJA ZAKONU JAČEG u ljudskom biću, izneću njihove glavne odlike i međusobni odnos, bez želje da nešto kategorično tvrdim.

Ostavio bih za trenutak ljudsko biće u njegovoj moći (i nemoći) i upitao se: šta je htela sama Priroda kada je u ovom svetu stvarala zakon jačeg, i kada je istovremeno ljudskom biću pored animalnog zakona jačeg dala i moć mišljenja. Da li Priroda stvaranjem zakona jačeg i moći mišljenja pravi zbirku i nesklad ili možda stvara novi red koji je u procesu, i koji se odvija u korist moći mišljenja. Ili... Istina je da je udruživanjem zakona jačeg i moći mišljenja ljudsko biće steklo primat nad faunom i florom, ali šta to ono radi kad iste te metode primenjuje (avaj!) i na svoj rod.

Odredivši ljudsko biće za vlasnika moći mišljenja, Priroda kao da nije bila blagonaklona, precizna i u svemu izdašna: stvorila je čitavu lepezu moći mišljenja u kojoj se pored niza različitih nijansi ističu, grubo uzev, tri različite kategorije mišljenja: genijalno i normalno i imbecilno, što znači da u samoj lepezi moći mišljenja postoji nesklad i nejedinstvo. Ovaj međusobni nesklad i nejedinstvo vode u dva različita pravca: prvi kada se deo iz lepeze moći mišljenja spaja sa animalnim zakonom jačeg, drugi, kad je deo iz lepeze moći mišljenja protiv zakona jačeg.

Spajanja i neslaganja lepeze moći mišljenja sa zakonom jačeg dovode do toga da ljudsko biće iste stvari i pojmove različito tumači i shvata. Primera radi uzmimo pojam Slobode. Zbog nje su ljudska bića prolila mnogo krvi a da se još nisu složila u pogledu jedinstvenog značenja ovog pojma. Kao da je relativnost prema svemu što ga okružuje suština prirode ljudskog bića. Čini se da su posledice ovog stanja bezbroj religija i ideologija koje su u sebi apsorbivale: umetnost, filozofiju i nauku sa ciljem da ljudsko biće shvati, urazumi i osmisli sebe. Ovim, sveukupnim sadržajima, koji su tokom vekova preživljavali korenite izmene i adaptaciju, ljudsko biće je pokušavalo i pokušava, sa više ili manje uspeha, da vrši kontrolu, pritisak ili korekturu svoje plahovite i složene prirode, jednom rečju da nađe spas od sebe samog.

U traženju puta ka „boljem“ ljudsko biće ne može a da se ne sukobi sa članovima svog roda i to u rasponu od verbalnog neslaganja do pravog pokolja. Pod naletom uraganske snage ljudskog bića nestaju čitavi narodi, kulture i civilizacije. Ova slika se ponavlja vekovima sve do današnjih dana. Samo dokle? Čini se da su ovom dosadašnjem stanju granice postale vidljive — pojavom mašine i supermoderne vojne nauke. Svojim očiglednim prisustvom nauka kao da zbija dosadašnji razređeni vremenski tok i prisiljava ljudsko biće na možda sudbonosno opredeljenje: biti ili nebiti. Kroz dve kratke projekcije pokušao bih da prikažem osnovne karakteristike dva tipa ljudskog bića koji se po svojim tumačenjima i shvatanjima ovog sveta potpuno razlikuju.

1. Izgleda da je svet po prirodi stvari suočen sa ljudskim bićem u kome su deo iz lepeze moći mišljenja i zakona jačeg u jedinstvu. Sve je u njemu svedeno na elementaran problem — živeti po svaku cenu. Ovakvo ljudsko biće svoj identitet stiće i vidi samo unutar pojma — čovek, ono se gubi i povlači pred mogućnošću da postane ličnost. U eri mašina i razvoja moderne tehnike, nauke, kao i ličnog osećanja za moć, ono vidi svoju veću mogućnost nego bilo kada ranije. Sa mašinom se potpuno identifikuje i postaje sastavni deo nje, postaje PROGRAMIRANI ČOVEK.

Može da se ostvari sumnja da ovo ljudsko biće spajanjem: zakona jačeg, mašine supermoderne vojne nauke i dela iz lepeze moći mišljenja vrši presiju na ljudsko biće sa drugačijim sadržajem da: želi, hoće, radi, misli i oseća ono što mora i tako počne da stvara totalitarno jednoobrazno biće, koje bi surovo kažnjavalo svaki pokušaj suprotstavljanja njegovim programima, idealima i načelima.

2. Drugom projekcijom ljudskog bića Priroda bi opravdala dar moći mišljenja pod uslovom da stvori jedinstvo moći mišljenja. Ovo isključuje onaj deo lepeze moći mišljenja koji podržava zakon jačeg. Možda bi se ovo moglo postići vaspitanjem i dobrovoljnom a ne prinudnom eliminacijom zloupotrebe moći mišljenja, što podrazumeva sistematsko odbacivanje i potiskivanje zakona jačeg u sebi, do njegovog potpunog nestanka i pada u zaborav (u odnosu prema drugom ljudskom biću). Time bi se stvorio kvalitetno nov odnos prema sopstvenom biću. Mada se tragovi ove mogućnosti provlače od postojanja ljudskog roda, do jedinstvenog i celovitog prihvatanja i ovog opredeljenja još nije došlo. Samo potpunim a ne delimičnim odbacivanjem zloupotrebe moći mišljenja, u svojoj veličini i lepoti izašao bi na površinu toliko vekova očekivan SLOBODAN ČOVEK. Njegovo prisustvo u svetu je i danas očigledno, ali nije dominantno jer je njegova postojanost uvek u pitanju. Šta u opštim crtama znači pojam slobodan čovek? On podrazumeva: večiti mir među ljudima, prestanak terora, pritiska, dominacije i straha bilo kakve vrste, on je čovek koji je čoveku okrenut samo dobrim.

Kad pred sobom imam sveukupnost ljudskog bića i situaciju u kojoj se svet trenutno nalazi, osećam strah za ljudsko biće i od ljudskog bića. Zato ne mogu a da se ne upitam: kakva je sudbina ljudskog bića u čijoj je ono moći? Šta je smerala Priroda podarivši mu pored zakona jačeg i veoma čudnu lepezu moći mišljenja? Ko će, kako i kada da ispravi postojeću protivrečnost same Prirode? Ima li izlaza ili je sve zabluda i pro-mašaj?

Kao primer stihije, konfuzije i protivrečnosti koje nastaju nesrećnim spajanjem dela iz lepeze moći mišljenja i zakona jačeg, naveo bih građenje ljudskih naseobina — gradova, koji nisu našli prave dimenzije, ni duhovne ni fizičke sadržine. Dodamo li ovome objekte moderne nauke — fabrike, mašine, tehniku i tehnologiju — od kojih se jedva diše, čuje i vidi, onda je sigurno da gradovi predstavljaju deponije od betona, leglo za nove bolesti, mravinjak u kome se umesto harmonije i reda stvara kaos. Umesto ljudskog sna o raju, zajedništvu i sreći, grad sve više postaje mesto osamljenosti i otuđenosti ljudskog bića, mesto u kome čovekova priroda razvija svoju mračnu stranu do neslućenih granica: od brutalnosti, nasilja, surovosti, do suptilnijih oblika represije, neprepoznatljivih na prvi pogled. Ovakve postupke može da čini samo biće koje poseduje moć mišljenja.

Oslobodeno fizičkog rada, putem mašine, ljudsko biće postaje poklonik boga mašine, nauke i tehnike, tih izuma najumnijih u lepezi moći mišljenja. Njihove naprave i pronalasci zbog svojih sposobnosti, rutinerske inteligencije i „čudne moći“ osvajaju ljude. Želja za posedovanjem mašine i poistovećenje sa njom je sasvim razumljiva: preko nje se stiće moć, ugled i dominacija u društvu. Preko nje se postaje „nešto“, „ličnost“, „srećan“. Da li su smisao i ravnoteža u odnosu između mašine, tehnike, nauke i ljudskog bića nađeni? Da li čovek postaje dobrovoljni zatočenik, sluga i rob boga mašine?

Nauka i umetnost, zbog međusobne sličnosti ispoljene u avanturi uma i duha, išle su često ruku pod ruku „ispred vremena“, pokušavajući da vuku ljudsko biće u budućnost. Međutim, tragajući za nepoznatim, one su i same postale nerazumljive ljudskom biću. Nauka suštinski nerazumljiva, iz praktičnih razloga je ušla u život kao „razumljiva“, dok je umetnost ostala sama, zatvorena u svoj unutrašnji svet, razumljiv samo njoj i sa snovima koji su možda samo njoj potrebni. Ovakav položaj umetnosti nebi trebalo da obeshrabri

umetnika, ni da ga ispuni razočaranjem, porazom i očajanjem već da u njemu razvije osećanje realnosti trenutka u kome se, po prirodi stvari, nalazi ljudsko biće u sklopu lepeze moći mišljenja i zakona jačeg.

Umetnost prelazi u tokove koji bi bili razumljiviji i pristupačniji ljudskom biću, pokušavajući da postavi neka pitanja ili da nađe odgovore u ne malom broju umetničkih pokreta. Pomenimo neke: pop art, nova figuracija, konceptualna umetnost, superrealizam... a odavde pa do momenta kada se umetnost poistovećuje s novcem i nudi kao roba široke potrošnje u obliku surogata i duhovne nemoći, put nije dalek. Tada umetnost gubi svaki smisao, značaj i ulogu. Čini se da umetnik, napuštajući kulu budućnosti, (nju nauka — na dobro ili zlo ljudskog bića — nastavlja) traži izgubljeni put i rešenje da se do budućnosti stigne. Umetnost danas preuzima novu ulogu: preispituje moral ljudskog bića i koriguje njegovu savest kako bi postala faktor koji naslućuje i obelodanjuje poremećaje i potrebe koji bi mogli da se kobno odraze u ljudskom biću. Svoju potrebnost i neopodnost umetnost postiže time što ukazuje na osnovne dileme i protivrečnosti ljudskog bića i razvija kritički duh prema ovome ne tako dobrom svetu. Ona otkriva sumnje, zebnje i slutnje i pokušava da preko većini jasnog znaka, otvori ljudskom biću put u budućnost, koja je sve neizvesnija.

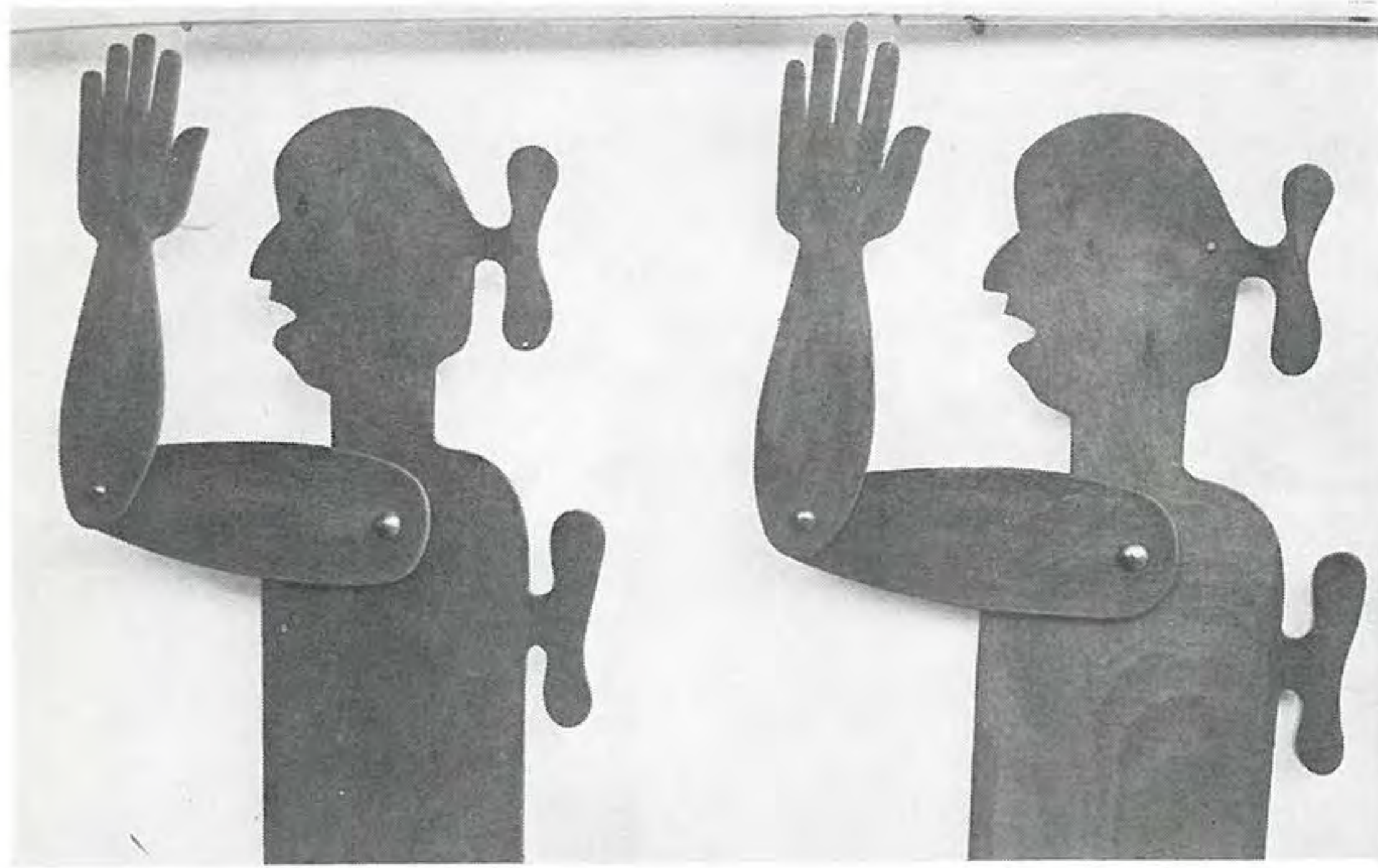
Ovakva razmišljanja navela su me da pokušam da razumljivom formom u skulpturi i simbolima sa univerzalnim značenjem karakterističnim za ljudsko biće, prikažem izopačenost i protivrečnost lepeze moći mišljenja. Njene zloupotrebe do besmisla...

1979

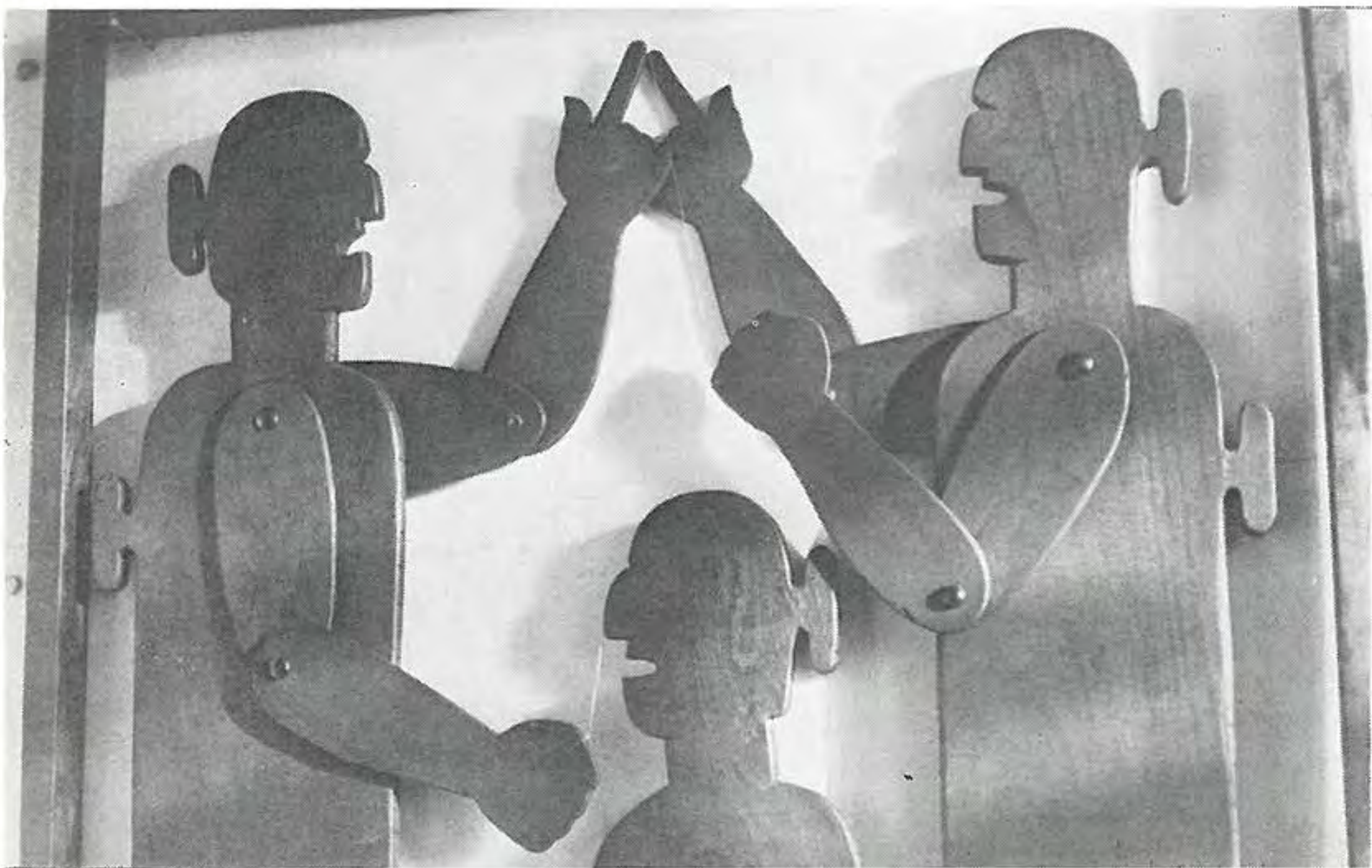
Milija Nešić-Neša

SPISAK RADOVA:

1. Sećanje na oca, 1977, bojeno drvo, 80 x 35
2. Pisaća mašina, 1977, bojeni metal, 110 x 40 x 40
3. Jaram, 1977, bojeno drvo, 140 x 50
4. Violina, 1979, bojeni metal, 50 x 17
5. Stolica, 1979, bojeno drvo, 83 x 40 x 35
6. Formalisti, 1978, reljef drvo, 300 x 85, friz i stih
7. Manipulacija I, 1978, drvo, 230 x 116
8. Govornik, 1978, pozlačeno drvo, 120 x 100
9. Uvlakači, 1978, drvo, 335 x 95
10. Manipulacija II, 1978, drvo, 200 x 150
11. Veliki poltron, 1978, drvo, 202 x 150
12. Dezinformator, 1978, drvo, 245 x 140
13. Šiva, 1978, drvo, 208 x 120
14. Pretnja, 1979, reljef drvo, 190 x 105
15. Bitka, 1979, reljef drvo, 145 x 101
16. Beba, 1979, reljef drvo, 110 x 64
17. Glavoseča, 1979, reljef drvo, 77 x 63
18. Suprotnost mišljenja, 1979, reljef drvo, 92 x 64
19. Ipak se u nečemu slažu, 1979, reljef drvo, 85 x 63
20. Danas igračka a sutra? 1979, plastika, 50 x 40 x 20
21. Pravilo zakona jačeg, 1979, reljef drvo, 223 x 85
22. Čoveče gde si?, gips, 35 x 20 x 12
23. Osvešćenje, 1979, drvo, 160 x 40 x 12

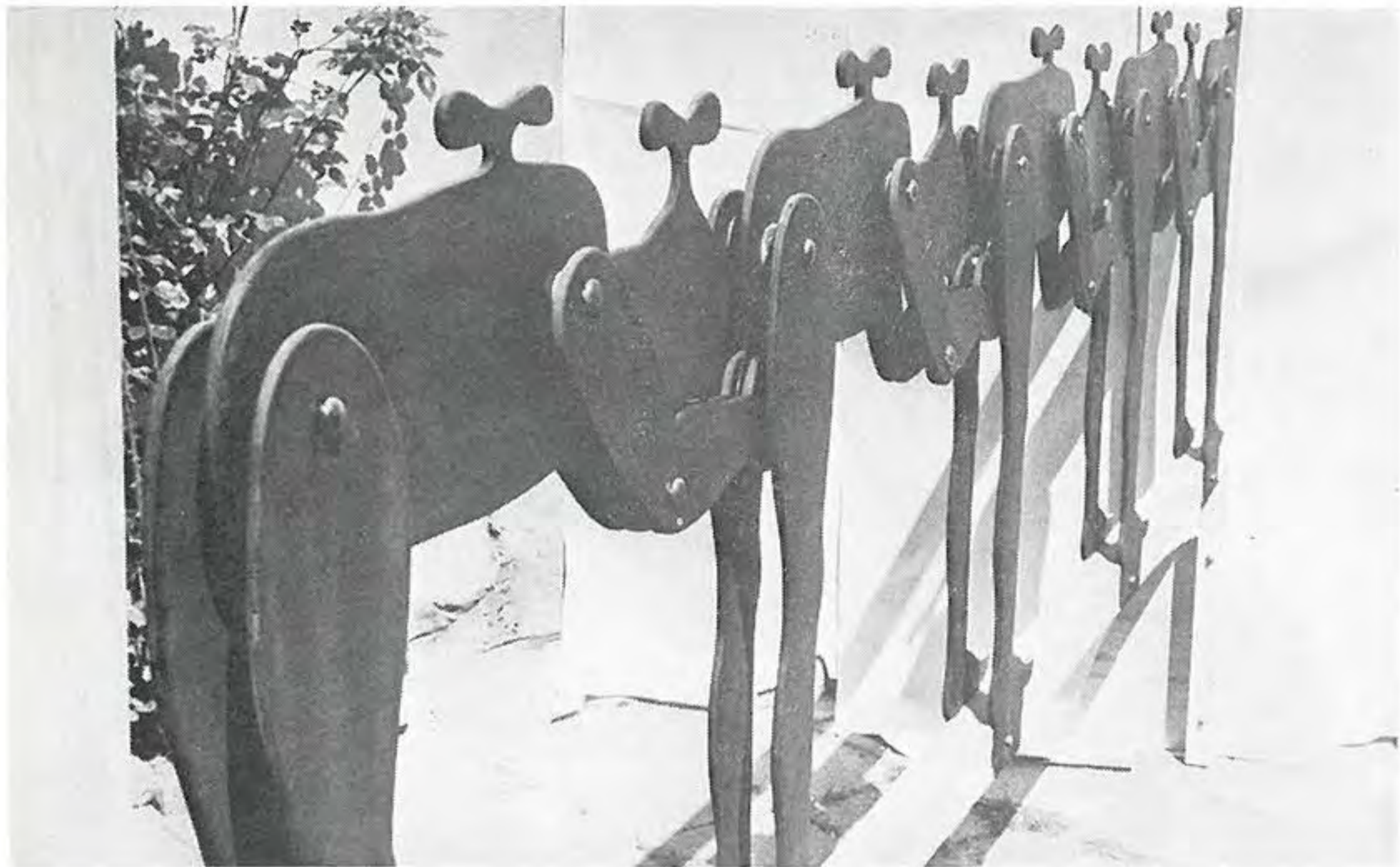

6

19

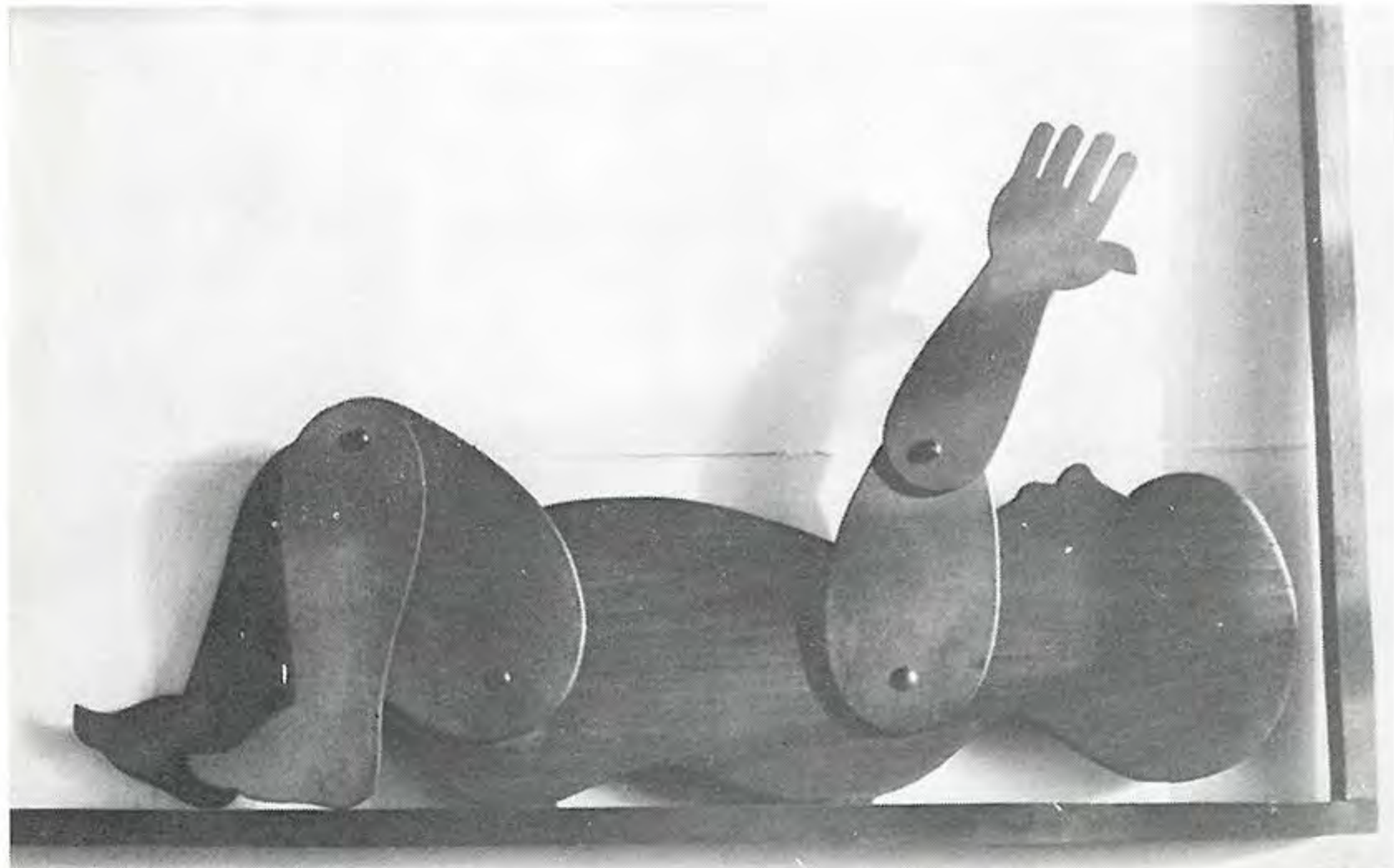

9

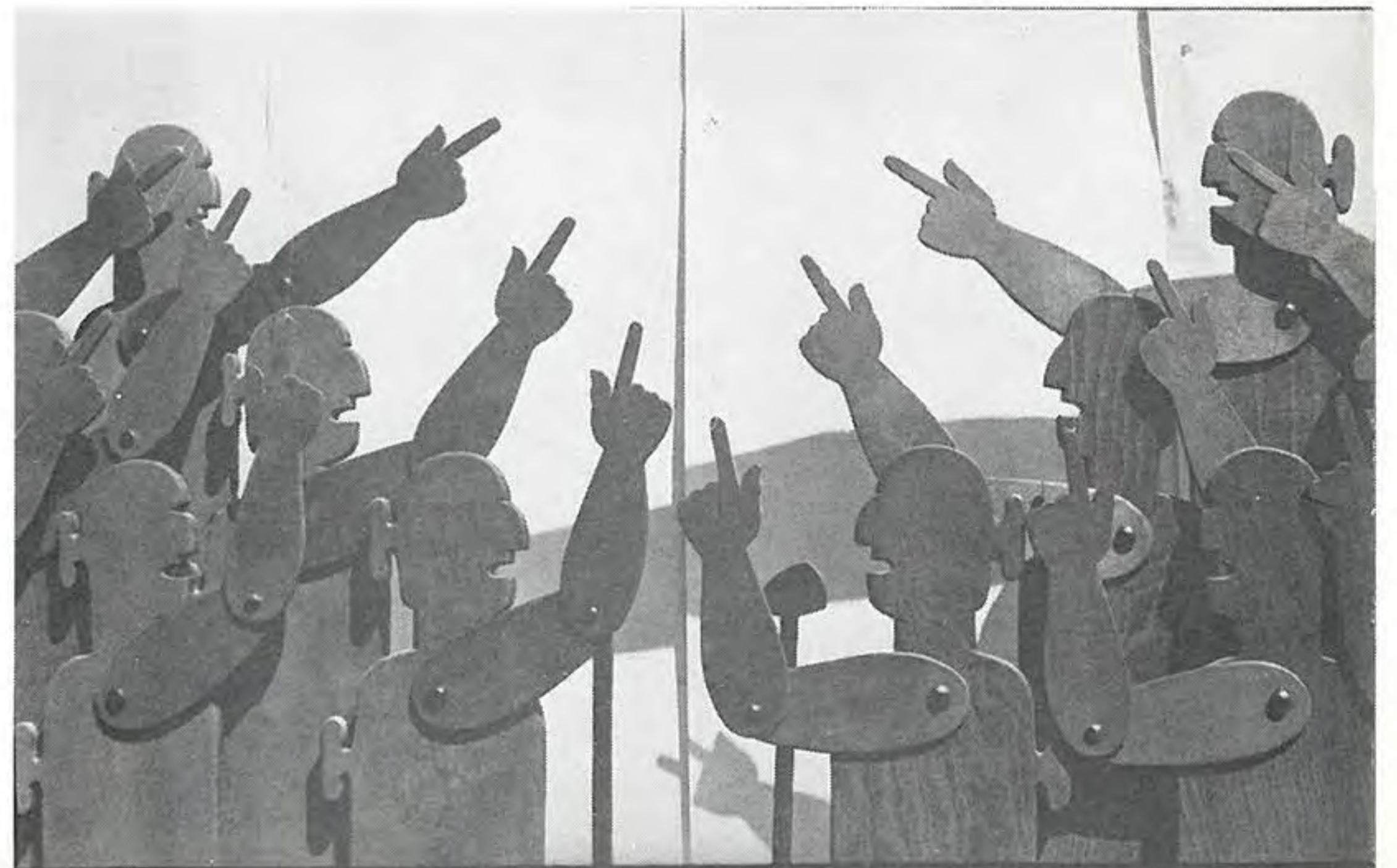

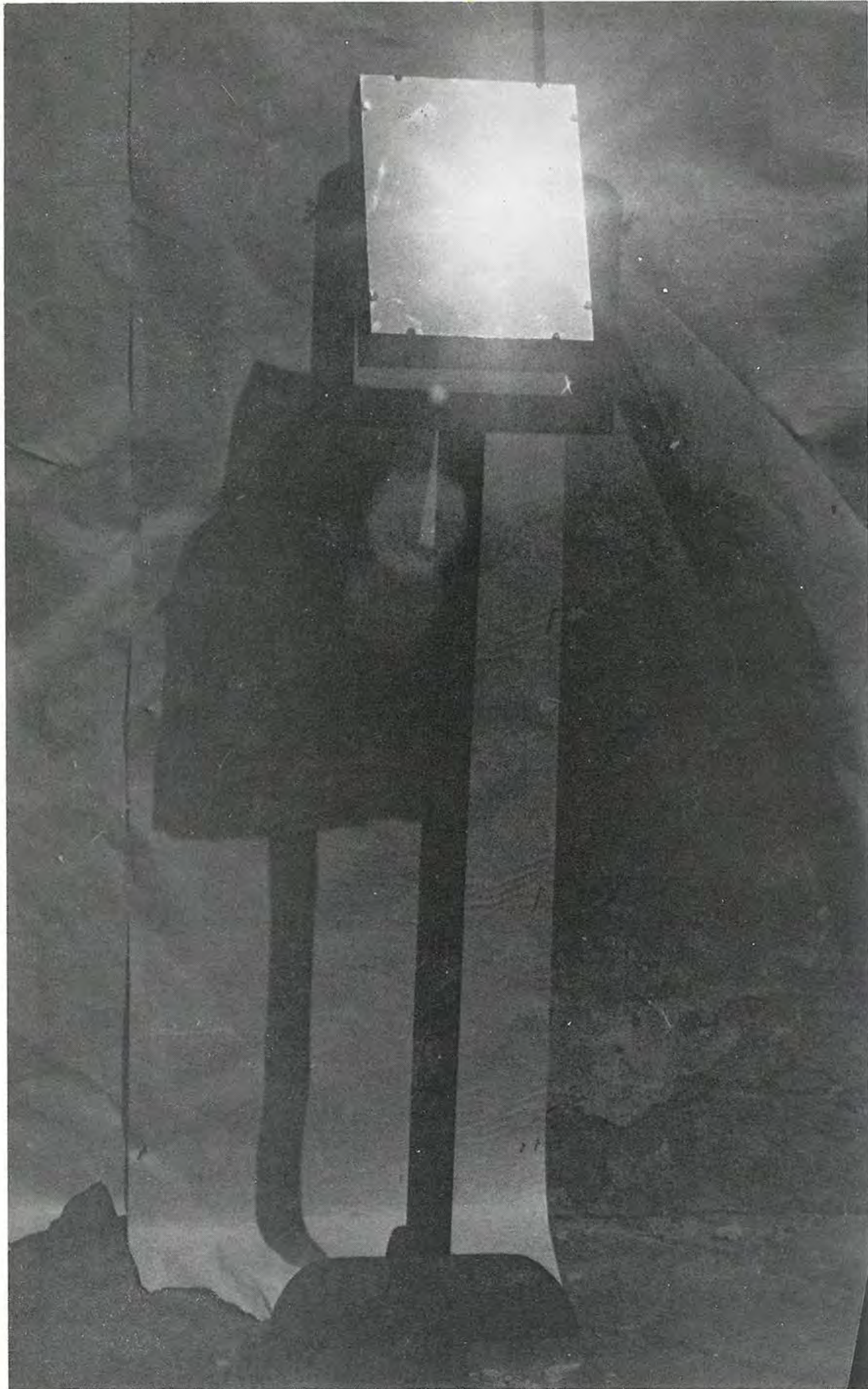
8

16

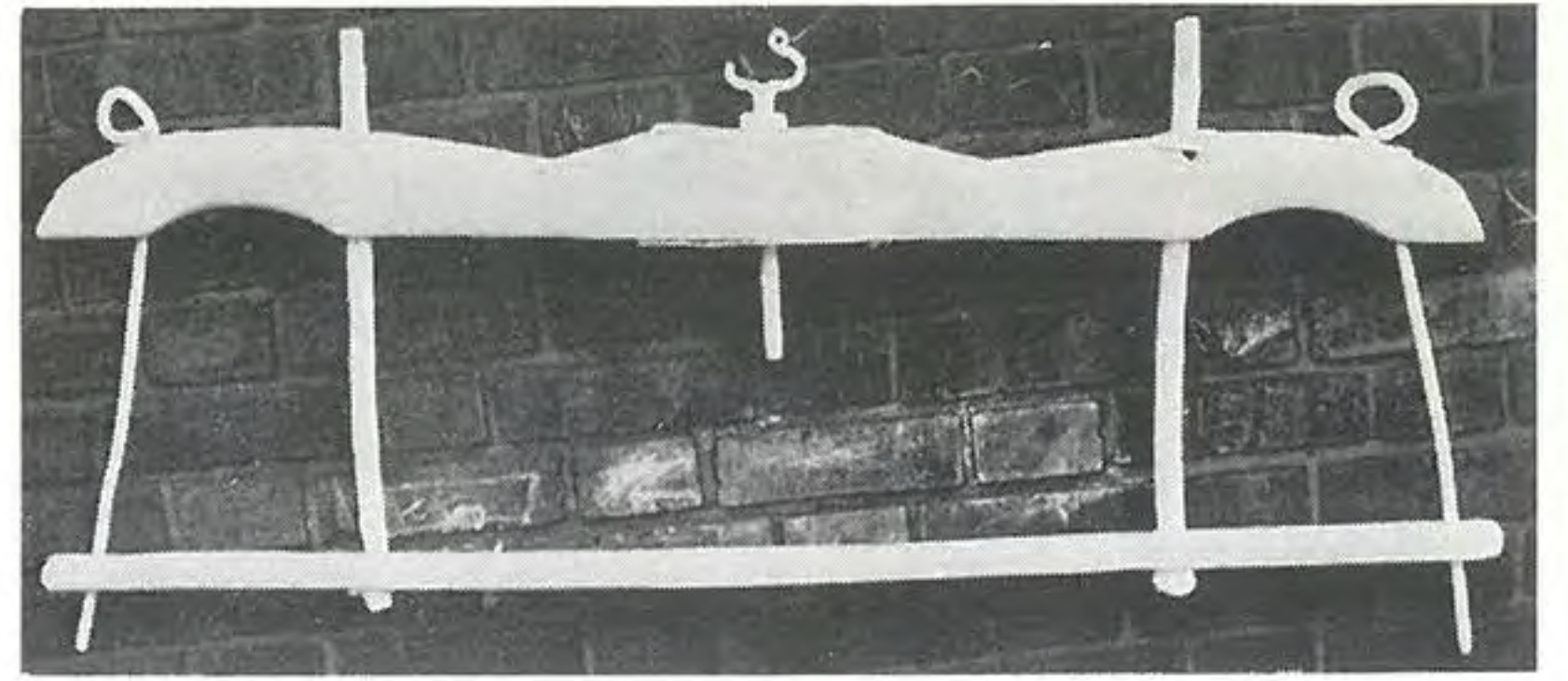

14

4

3

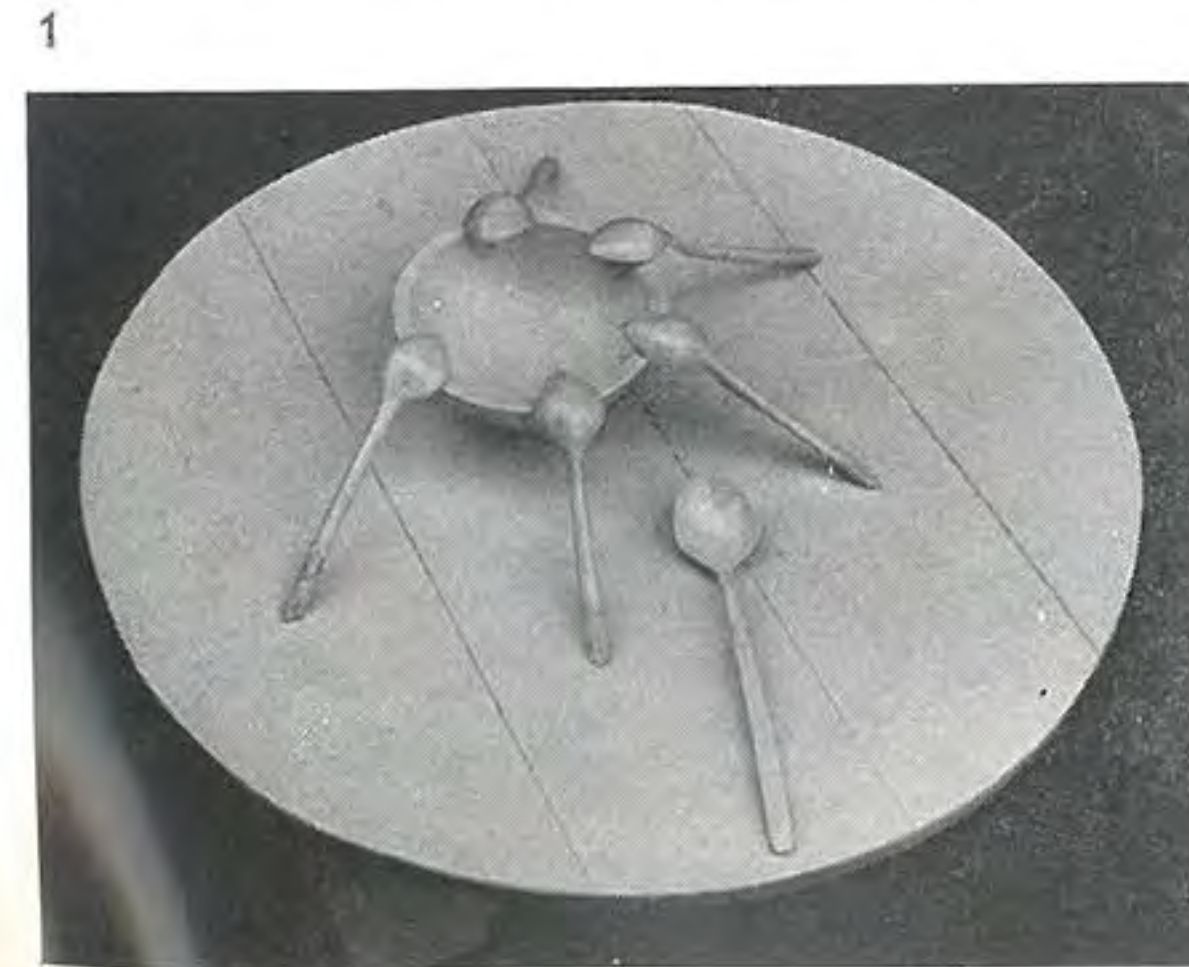
20

5

2

1

22

NEŠIĆ MILIJA vajar, rođen 22. septembra 1934. godine u Novom Selu, kod Niša.
Školu za primenjenu umetnost završio u Nišu 1955. godine.
Akademiju za likovne umetnosti i specijalni tečaj završio u Beogradu 1964. godine.
Član Udruženja likovnih umetnika Srbije od 1962. godine.

Adresa:

Stan: 11070 Beograd, Studentska 9
Telefon: 698-337
Atelje: 11070 Beograd, Staro sajmište 28

SAMOSTALNE IZLOŽBE:

- 1963 — Beograd, Galerija ULUS, izložba crteža (sa Lubardom Dračanom)
- 1964 — Beograd, Galerija ULUS
- 1967 — Zagreb, Studentski centar
— Niš, Centar za kulturu
- 1970 — Beč, Galerija Tao
- 1972 — Novi Beograd, Izložba na pesku
- 1975 — Beograd, Salon Muzeja savremene umetnosti
— Zrenjanin, Mala galerija
- 1979 — Beograd, Galerija Kulturnog centra

NAGRADE:

- 1964 — Ečka, nagrada za skulpturu galerije umetničke kolonije Ečka
- 1967 — Beograd, nagrada za skulpturu na izložbi ULUS '67
— Beograd, nagrada grada Beograda za mladog umetnika na III Trijenalu likovnih umetnosti
- 1969 — Beograd, druga nagrada na konkursu za znak-simbol za obeležavanje istorijskih mesta u Beogradu
- 1972 — Beograd, prva nagrada na izložbi Prostor '72
- 1978 — Zlatno dleto — ULUS

DELA:

- 1963 — Prilep, Gradski park, skulptura „Beli medved“
- 1972 — Prilep, Fondacija fabrike CRN BOR, skulptura „Predmet za prostor“
— Labin, Mediteranski kiparski simpozijum, skulptura „Predmet za prostor“
- 1973 — Arandelovac, Park skulptura, skulptura „Predmet ideje“
— Beograd, Park Sportskog centra Košutnjak, skulptura „Konkretna skulptura“
— Beograd, Muzej savremene umetnosti
— Rijeka, Moderna galerija
— Zrenjanin, Savremena galerija umetničke kolonije Ečka
— Subotica, Galerija likovnog susreta
— Niš, Narodni muzej
— Beč, Galerija Tao
- 1976 — Zrenjanin, fabrika ŠINVOZ, skulptura „Skulptura za prostor“

IZLAGAO NA SVIM ZNAČAJNIM
IZLOŽBAMA U ZEMLJI I INOSTRANSTVU